

Stockholms
universitet

Inte längre ett undantag? Förslag och förhandlingar kring språk- och samhällskunskapskrav i Sverige

Maria Rydell

Bergen, 10 juni 2025

Stockholms
universitet

Upplägg

- Processen och läget i Sverige – hur motiveras språkraven och hur ska de utformas?
- Utrymme för en kunskapsbaserad politik?

Bakgrund

- Sverige ett av få länder i Europa som inte har infört språk- och samhällskunskapskrav.
- Språkkrav har inte funnits i medborgarskapslagen men fram till 1980-talet fanns en praxis kring att språk beaktades i ansökningsformuläret, t.ex via ett intyg.
- Språkkrav har föreslagits och diskuterats (se t.ex. Milani 2008 om “språktestvalet” 2002).
- Rättviseskäl har tidigare angetts som argument mot införandet av språkkrav för medborgarskap (t.ex. SOU 2013:29) – individer har olika förutsättningar att lära sig språket och språkinläringen påverkas av faktorer som ligger utanför individens kontroll (t.ex. utbildningsnivå, språkligt avstånd mellan L1 och L2, kontakt med svenska).
- Idag finns en politisk majoritet för införandet av språkkrav

Utredningar

Statens offentliga utredningar från [Justitiedepartementet](#)

Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap

SOU 2021:2

Publicerad 13 januari 2021

Delbetänkande av Utredningen om språk- och samhällskunskapskrav för svenskt medborgarskap och andra frågor om medborgarskap (USSMA).

SOU 2021:2

Statens offentliga utredningar från [Justitiedepartementet](#)

Kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd

SOU 2023:25

Publicerad 29 maj 2023

Regeringen beslutade den 22 juni 2022 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag som innebär att det ska ställas krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för att beviljas permanent uppehållstillstånd. Syftet är att främja integrationen och ett inkluderande samhälle där individen stärks och ökar sina möjligheter att aktivt delta i samhället.

SOU
2023:25

Den politiska situationen i Sverige

- Sverigedemokraternas framväxt har förändrat det politiska landskapet
- Valresultat: 5,7 % (2010), 12,8 % (2014), 17,5 % (2018), 20,5 % (2022)
- Konskevenser:
 - - svårare för de traditionella politiska blocken att få majoritet, krävs nya överenskommelser och allianser
 - - fler partier har börjat anpassa sin politik till en mer restriktiv syn på migration och integration (se t.ex. Borevi 2024)

Januariöverenskommelsen (11 januari 2019)

- Sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna

41. *Språkkrav för medborgarskap.* Vi vill stärka medborgarskapets status och främja ett inkluderande samhälle. Därför ska ett godkänt prov i svenska och i grundläggande samhällskunskap vara ett krav för medborgarskap i Sverige. Där det föreligger särskilda skäl ska språkkunskaper kunna prövas i andra former.

Resulterade i utredningen SOU 2021:2

Migrationskommitéen - “En långsiktigt hållbar migrationspolitik” (SOU 2020:54)

- Föreslår införandet av språk- och samhällskunskapskrav för permanent uppehållstillstånd.
- Argument:
 - Viktigt att Sverige ska ha liknande regleringar som andra nordiska länder (s.216)
 - “Det är också av betydelse att markera vikten av integration och att en person ansträngt sig för att klara sin försörjning. Att lära sig språket och ha kunskap om det svenska samhället är faktorer som visar att personens intention är att stanna i landet permanent och på sikt ansöka om medborgarskap.” (s.216)

Tidöavtalet

- Överenskommelse mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna (14 oktober 2022)
- De förslag på kunskaper i svenska och samhällskunskapskrav för svenskt medborgarskap som föreslagits i SOU 2021:2 ska genomföras.
- En ny utredning ska tillsättas för att ta fram **ytterligare skärpta krav för** att erhålla svenskt medborgarskap (resulterade i SOU 2025:1).

Utredningar

Statens offentliga utredningar från [Justitiedepartementet](#)

Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap

SOU 2021:2

Publicerad 13 januari 2021

Delbetänkande av Utredningen om språk- och samhällskunskapskrav för svenskt medborgarskap och andra frågor om medborgarskap (USSMA).

SOU 2021:2

SOU 2025:1 Skärpta krav för svenskt medborgarskap

Ytterligare och utökade delområden i provet i samhällskunskap

Statens offentliga utredningar från [Justitiedepartementet](#)

Kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd

SOU 2023:25

Publicerad 29 maj 2023

Regeringen beslutade den 22 juni 2022 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag som innebär att det ska ställas krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för att beviljas permanent uppehållstillstånd. Syftet är att främja integrationen och ett inkluderande samhälle där individen stärks och ökar sina möjligheter att aktivt delta i samhället.

SOU
2023:25

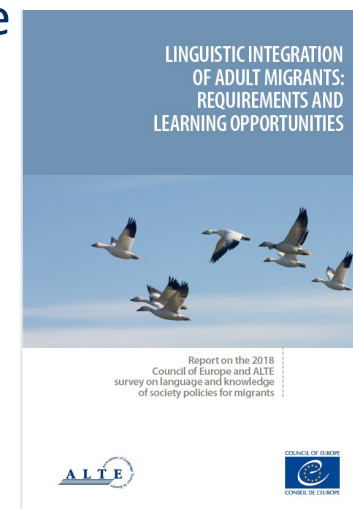
Stockholms
universitet

Förslag om införandet av språk- och samhällskunskapskrav för medborgarskap

- Ett digitalt språkprov: läs- och hörförståelse på B1-nivå, muntlig och skriftlig färdighet på A2-nivå
- Ett digitalt samhällskunskapsprov (språkligt på nivå B1)

Universiteten föreslås stå för genomförandet, UHR övergripande ansvar

- Differentiera nivåerna (receptiva kunskaper ofta högre än de produktiva)
- Test i samhällskunskap kan ofta vara förtäckta språktest

Språk- och samhällskunskapskrav för permanent uppehållstillstånd (förslag,)

- Språkprov: hörförståelse på A2-nivå, 2 x 50 min i Trafikverkets regi
- Samhällskunskapsprov utformat på en språklig nivå som motsvarar A2
- Endast godkända prov ska gälla
- Resonemang kring att kortutbildade presterar bäst i muntlig färdighet, hörförståelse och muntlig färdighet hänger ihop, men muntlig färdighet är dyrt, svårt och krångligt att bedöma.
- Inget läsprov behövs då samhällskunskapsprovet är på svenska

Stockholms
universitet

Medvetenhet kring att höga krav på skriftlig färdighet kan diskriminera

“Höga kunskapskrav på att skriva och läsa är också generellt sett diskriminerande mot de mest sårbara grupperna; flyktingar och elever med begränsad tidigare skolgång, som inte är vana eller inte kan läsa och/eller skriva.” (SOU 2021:2, s. 198)

Exakt samma formulering (SOU 2023:25, s. 243)

Undantag

- Undantag föreslås i båda utredningarna – men hur ska de avgöras? Och av vem?
- Särskilda skäl, mycket fokus på funktionsnedsättningar
- Dispens eller anpassningar – individbaserade bedömningar. Inget generellt undantag för vuxna inlärare med kort eller ingen studiebakgrund. För att dispens ska ges ska man visa att man gått på sfi och gjort “flera och ärliga försök att nå godkänt betyg i sfi” (SOU 2021:2), liknande resonemang i SOU 2023:25

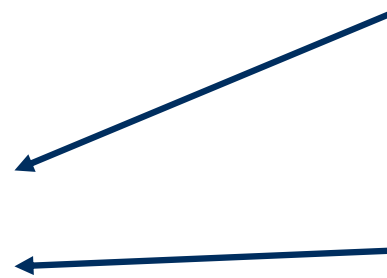

Stockholms
universitet

Vilken plats finns för en
kunskapsbaserad politik?

Lagstiftningskedjan

Forskare kan delta i processen, t.ex. Genom att skriva kunskapsunderlag, delta i expertgrupper och genom att skriva remissvar

Stockholms
universitet

Kommitéer och utredningar som en kattlucka för akademikers påverkan (Salö 2021)

Delförklaring till skillnader i hur modersmålsundervisning behandlats i Sverige och Danmark (Salö m.fl. 2018).

“knowledge brokering” (Salö, Hammarfeldt & Melhans 2024)

Kunskapsbaserade resonemang i utredningarna om språkrav

⁴⁰ Skolverket (2016), s. 3.

⁴¹ Se t.ex. Ortega (2005), s. 6–8.

⁴² Allemano (2013), s. 79–80.

⁴³ Kurvers, van de van de Craats, I. & van Hout, R. (2015), s. 299–314.

⁴⁴ Demoulin & Kolinsky (2016), s. 716–717.

⁴⁵ Bugge & Hamnes Carlsen (2022), s. 6.

⁵⁵ Utlændinge og integrationsministeriet (2017).

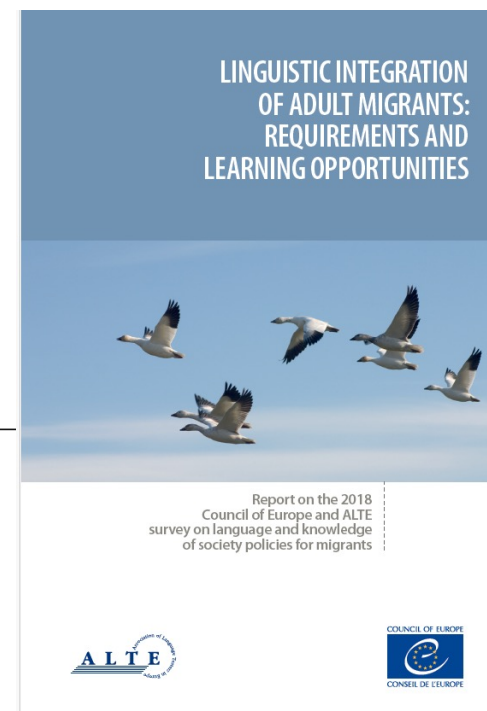
⁵⁶ Strik, Tineke, Anita Böcker, Maaïke Luiten, and Ricky van Oers (2010), s. 35.

⁵⁷ Bugge & Hamnes Carlsen (2023), s. 204.

⁵⁸ Hamnes Carlsen & Hamidi (2023), s. 85.

⁵⁹ Gujord, Ann-Kristin Helland (2022), vol. 40, nr 1.

³⁴ Abrahamsson (2009). *Andraspråkinläring*. Lund: Studentlitteratur; Kriegbaum Jensen, Mouritsen, Cochran Bech, Vincents Olsen (2019). Roadblocks to citizenship: selection effects of restrictive naturalisation rules, *Journal of Ethic and Migrations Studies*, s. 3, se också Europarådet & ALTE (2020). *Linguistic integration of adult migrants: requirements and learning opportunities*. Report on the 2018 Council of Europe and ALTE survey on language and knowledge of society policies for migrants, s. 43. rm.coe.int/linguistic-integration-of-adult-migrants-requirements-and-learning-opp/16809b93cb.

I båda utredningarna finns utförliga och kunskapsbaserade resonemang om provdeltagare med kort eller ingen formell tidigare skolbakgrund

6.4 Överväganden vid framtagning och genomförande av språktest för provdeltagare med kort eller ingen tidigare formell skolbakgrund

Flera studier har visat att andraspråksinlärare som endast har kort eller ingen tidigare formell skolbakgrund presterar sämre på storskaliga standardiserade språktest än inlärare med längre tidigare skolbakgrund (se avsnitt 7.6). Detta samband kan till viss del förklaras av de särskilda utmaningar som denna inlärargrupp ställs inför när de ska lära sig ett nytt språk (se avsnitt 7.5) men också av utformningen och genomförandet av själva språktesten i sig, då denna grupp inlärare kan sakna vana och förtrogenhet med test vilket påverkar hur de tar sig an uppgiften.

Många inlärare som inte har haft möjlighet att delta i någon form

Stockholms
universitet

Inget forskningsstöd för att språkrav främjar integration

I båda utredningarna motvieras språkrav med att de främjar ett inkluderande samhälle men redovisar samtidigt att inget forskningsstöd egentligen finns för att språkrav främjar integration.

Trycker i stället på symbolvärdet, dels för den inhemska befolkningen, dels genom att skicka en signal till dem som överväger att söka sig till Sverige (SOU 2023:25 s. 403)

Tendens – alltmer styrda direktiv

Sammanfattning

En särskild utredare ska lämna förslag som innebär att godkänt prov i svenska och i grundläggande samhällskunskap ska vara ett krav för medborgarskap i Sverige. Syftet är att stärka medborgarskapets status och främja ett inkluderande samhälle. Det finns även skäl att se över vissa andra frågor om förvärv och förlust av medborgarskap.

Utredaren ska bl.a.

- lämna förslag till författningsändringar som innebär att godkänt prov i svenska och i grundläggande samhällskunskap är krav för svenskt medborgarskap samt utreda i vilken utsträckning det krävs undantag för vissa grupper,
- lämna förslag på hur prov i svenska och grundläggande samhällskunskap kan genomföras rättvist, rättssäkert och ändamålsenligt,

Stockholms
universitet

KULTURDEBATT

Stefan Jonsson: Den nya migrationspolitiken bygger på faktaresistens

Uppdaterad 2021-05-12 Publicerad 2021-05-11

Forskning visar att språk- och kunskapsprov försenar integrationen och diskriminerar lågutbildade, icke-vita kvinnor. Vi bör ställa riksdagspolitiker till svars för att de blundar för kunskap och kastar det jämlika medborgarskapet över bord, skriver Stefan Jonsson.

Stockholms
universitet

Föreslagna fördelning av ansvar för medborgarskapsproven

- UHR – övergripande ansvar
- Skolverket
- Universiteten
- Migrationsverket

UHR:s remissvar på SOU 2021:02 (2021-04-13)

Sammanfattning

Universitets- och högskolerådet avstyrker förslaget att myndigheten ska ha det övergripande ansvaret för medborgarskapsprovet och fatta beslut om medborgarskapsprovets resultat.

Huvudanledningen är att förslaget inte ligger i linje med UHR:s uppdrag och kompetensområde, vilket framgår enligt ovan. En annan anledning är att medborgarskapsprovet inte bör skiljas från frågor om medborgarskap. UHR har ingen kompetens inom sakområdet medborgarskap.

UHR har genom bland annat högskoleprovet, kompetens och erfarenhet av prov som skrivs av många personer. Beträffande syftet, och därmed konstruktet, mäter högskoleprovet emellertid helt andra kompetenser än vad som är målet med medborgarskapsprovet. Högskoleprovet fungerar som ett urvalsinstrument medan medborgarskapsprovet är ett kunskapsprov. Det rör sig om helt olika provformat.

Likande
resonemang i
Skolverkets
remissvar

Uppdraget till UHR (regeringsbeslut 2025-02-06 U2025/00286)

- “Utgångspunkten ska vara ett genomförande av medborgarskapsprovet i två steg så skyndsamt, ändamålsenligt och kostnadseffektivt som möjligt. Det första steget i ett medborgarskapsprov ska införas så snart som möjligt dock senast den **17 augusti 2026**.
- Steg 1: samhällskunskap + prov i hörförståelse och läsförståelse.
- Steg 2: Delprov i muntlig och skriftlig färdighet

Val i Sverige 13
September
2026

Stockholms
universitet

– UHR har tilldelats ett stort ansvar kopplat till medborgarskapsprovet. Det är ett spännande uppdrag, som kräver mycket samverkan med andra myndigheter och aktörer och vi har inlett ett omfattande planeringsarbete, säger Susanne Wadsborn Taube, avdelningschef på UHR.

UHR kommenterar uppdraget 18 februari 2025

<https://www.uhr.se/om-uhr/nyheter/2025-nyheter/universitets--och-hogskoleradet-uhr-har-fatt-i-uppdrag-att-genomfora-en-forstudie-om-medborgarskapsprov/>

Varför språkrav nu?

- Har diskuterats länge – en del i en större omläggning av migrationspolitiken.
- Motiveras dels som ett sätt att främja inkludering, integration och samhörighet i samhället, dels som ett sätt att stärka medborgarskapet + skärpa kraven för medborgarskap (Tidö) + ett sätt att visa sin villighet att integrera sig
- “det svenska undantaget”
- Förändringar i det politiska landskapet – förändringar i den språkideologiska kontexten.
Språkrav för medborgarskap och permanent uppehållstillstånd inte isolerade fenomen!

Språkideologisk kontext – ökat fokus på krav på kunskaper i svenska

Veckans nyord: språkplikt

2018-04-30

[G+](#) [Tweeta](#) [Gilla 12](#)

0 kommentarer

[Utskriftsversion](#)

Språkpolitik ser ut att bli en het fråga i årets valrörelse. Ett av de senaste utspelen gäller införande av *språkplikt*.

En lång rad politiker från vänster till höger har inför höstens riksdagsval betonat vikten av att personer som kommer till Sverige lär sig svenska.

TIDÖAVTALET

▶ Rätten till tolk ska begränsas: ”Vården riskerar att bli ojämlig”

1:49 min [Dela](#)

Publicerat torsdag 20 oktober 2022 kl 17:10

- Regeringen vill begränsa rätten till offentligt finansierade tolkar. Och det kan leda till att alla inte får samma rätt till sjukvård, om det tillämpas inom vården. Det menar Sofia Rydgren Stale ordförande för Sveriges läkarförbund och Sineva Riberio, ordförande i Vårdförbundet.
- I Tidöavtalet står det att regeringen vill begränsa rätten till offentligt finansierade tolkar för personer med uppehållstillstånd och med svenskt medborgarskap. Det står att utgångspunkten ska vara att en enskilde i första hand ska betala för tolktjänster.

Fokus på språksom skyldighet,
snarare än rättighet (Rydell &
Milani 2020, Rydell 2024)

Stockholms
universitet

Nya integrationspolitiska mål

“Integrationspolitiken ska vara kravbaserad och betona individens ansvar för att bli en del av det svenska samhället”

Mätbara och uppföljbara mål föreslås för:

- Ekonomisk integration
- **Språklig integration**
- Utbildning och kvalificering
- Demokratisk integration
- Social integration

Kunskaper i svenska språket ska följas upp

Publicerad 18 februari 2025

Nu tar regeringen nästa steg i arbetet, denna gång för att följa upp delmålet om språklig integration. SCB får i uppdrag att dels ta fram en förstudie om hur man kan följa upp hörförståelse och muntlig förmåga i svenska språket hos vuxna utrikes födda, dels genomföra en uppföljning av läsförståelse i svenska språket hos samma målgrupp. Syftet är att åstadkomma en förbättrad uppföljning av integrationen och en ökad träffsäkerhet i regeringens insatser.

SOU 2024:12

Några reflektioner

- Fortfarande finns ett ideal om en kunskapsbaserad politik
- Utredningarna tar del av forskning och innehåller kunskapsöversikter – viss påverkan synlig
- MEN direktiven så pass styrda kring vad utredaren ska föreslå att utrymmet för en kunskapsbaserad politik minskar.
- Plats för forskning? SOU 2013 (25 referenser), SOU 2021:2 (44), SOU 2025:23 (90) – forskningsartiklar och rapporter
- Medvetenhet kring utmaningarna för de med kort studiebakgrund – men inget utrymme för ifrågasättande av själva fenomenet språkrav och dess premisser
- Vad händer om inkludering inte längre används som motiv för införandet av språkrav?

Stockholms
universitet

Vidare

- Viktigt att följa processen
- En studie av referenser i offentliga utredningar visade att den största delen utgjorde s.k. grey literature på svenska (Salö, Hammarfeldt & Nelhans 2024) – viktigt att också skriva den typen av texter för att nå ut.

Stockholms
universitet

Referenser

Borevi, K. (2024). Swedish Multiculturalism in the Wake of the Post-2015 Restrictive Turn in Immigration Politics. I: A. Tremblay & P. May, (red.) *Multiculturalism on the Mend?* Palgrave Politics of Identity and Citizenship Series. Palgrave Macmillan, Cham.

Jonsson, S. (2021). Den nya migrationspolitiken bygger på faktaresistens. *Dagens Nyheter*. Publicerad 2021-05-11.

Milani, T. M. (2008). Language Testing and Citizenship: A Language Ideological Debate in Sweden. *Language in Society* 37(1), 27–59.

Rydell, M. (2024). Språk som rättighet, skyldighet och projektionsyta för samtida debatter om migration. I: D. Hedlund, D. Martinsson & K. Zillén (red.), *Sammanhållning eller splittring - Olikgörande av barn och unga i samtidens Sverige*. Jure. S. 153-169.

Stockholms
universitet

Referenser, forts.

Rydell, M. & Milani, T. 2020. Språkrav som migrationspolitiskt verktyg. I: A. Fejes & M. Dahlstedt (red.) *Perspektiv på skolans problem - vad säger forskningen?* Lund: Studentlitteratur. s. 139-154.

Salö, L., Hammerfelt, B. & Nelhans, G. (2024). Sources of Policy: Knowledge Brokering in Governmental Reports. I: P. Mattson, E. Perez Vico & L. Salö (red.), *Making Universities Matter. Collaboration, Engagement, Impact*. Springer. S. 185-201.

Salö, L., Ganuza, N., Hedman C. & Karrebaek, M.S. (2018). Mother tongue instruction in Sweden and Denmark: Language policy, cross-field effects, and linguistic exchange rates. *Language Policy* 17, 591-610.

Salö, L. (red.)(2021). *Humanvetenskapernas verkingar. Kunskap, samverkan, genomslag*. Dialogos.

Stockholms
universitet

Referenser, forts.

2013:29. *Det svenska medborgarskapet*. Justitiedepartementet.

SOU 2020:54. *En långsiktigt hållbar migrationspolitik*. Justitiedepartementet.

SOU 2021:2. *Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för för svenskt medborgarskap*. Justitiedepartementet.

SOU 2023:25. *Kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd*.
Justitiedepartementet.

SOU 2024:12. *Mål och mening med integration. Betänkande av Utredningen om en målstyrd integration*. Arbetsmarknadsdepartementet.